Lausunto Eduskunnan maa- metsätalousvaliokunnalle 15.2.2018

Viite *Lausuntopyyntö liittyen asiaan E 106/2017 vp Valtioneuvoston selvitys: Valtioneuvoston EU-vaikuttamisstrategia 2018*

Lausunnon antaja *Luonnonvarakeskus (Luke)/Professori Jyrki Niemi*

Tausta

Valtioneuvoston vuotta 2018 koskevassa EU-vaikuttamisstrategiassa linjataan sekä valtioneuvoston kantoja käynnissä oleviin että alustavia kantoja tiedossa oleviin keskeisiin tuleviin aloitteisiin. EU-vaikuttamista ohjaa lisäksi kunkin ministeriön toimialaltaan laatima vaikuttamissuunnitelma. Tässä lausunnossa keskitytään Valtioneuvoston vaikuttamisstrategian maatalouspolitiikan uudistusta koskevaan osioon.

EU:n yhteisen maatalouspolitiikan uudistaminen

Komission lainsäädäntöehdotuksia yhteisen maatalouspolitiikan uudistuksesta odotetaan vuoden 2018 aikana. Maatalouspolitiikan suunnasta ja sisällöstä käytävä keskustelu puolestaan nivoutuu kiinteästi yhteen EU:n tulevista rahoituskehyksistä käytäviin neuvotteluihin. Näissä neuvotteluissa on kyse ennen kaikkea EU:n budjettirahoituksen kokonaismäärästä ja sen kohdentamisesta eri tarkoituksiin. Tuleva rahoituskehyskausi ajoittunee vuosille 2021 - 2027. Yhteisen maatalouspolitiikan ja monivuotisen rahoituskehyksen neuvottelut joudutaan tekemään samaan aikaan Brexit-neuvottelujen rinnalla. Iso-Britannia on sekä EU:n että yhteisen maatalouspolitiikan nettomaksaja, joten sen lähtö unionista aiheuttaa painetta ennestään lujilla olevaa EU:n talousarviota kohtaan. Valtioneuvoston vaikuttamisstrategiassa todetaan aivan oikein, että yhteistä maatalouspolitiikkaa uudistettaessa tulee huomioida uuteen rahoituskehykseen kohdistuvat paineet ja kokonaistason aleneminen Ison-Britannian EU-eron seurauksena.

Suomen maatalouden näkökulmasta on tärkeä arvioida, mikä on Suomen maatalouden asema seuraavalla rahoituskaudella sekä miten ennakoidut keskeisimmät muutokset – erityisesti tukipolitiikassa – vaikuttavat tuotannon ja investointien kannustimiin tilatasolla sekä tuotannon määrään ja rakennekehitykseen maatalouden kokonaistasolla. Valtioneuvoston vaikuttamisstrategiassa lähtökohtana pidetään sitä, että maataloutta on voitava harjoittaa kannattavalla tavalla unionin kaikissa jäsenmaissa, ja on kiinnitettävä erityistä huomiota suomalaisen ruuantuotannon tulevaisuuden turvaamiseen. Vaikuttamisstrategian mukaan EU:n yhteinen rahoitus on puolestaan tarpeen erityisesti siksi, että EU pystyy vastaamaan maatalouden haasteisiin, esimerkiksi maataloustuotannon kannattavuuden parantamiseen, ympäristönsuojeluun, ilmastonmuutoksen torjuntaan ja siihen sopeutumiseen, bioenergian tuotantoon ja maaseutualueiden elinvoimaisuuden ylläpitämiseen sekä sisämarkkinoiden toiminnan turvaamiseen.

Vaikuttamisstrategian mukaan Suomi tavoittelee yhteisen maatalouspolitiikan kokonaisuuden osalta myös mahdollisimman korkeaa saantoa, koska luonnonolosuhteet maatalouden

harjoittamiselle ovat Suomessa epäedulliset verrattuna muihin jäsenmaihin. Tärkeä huomio tässä yhteydessä on se, että yhteisen maatalouspolitiikan II pilarilla eli maaseudun kehittämisrahoituksella on suuri merkitys Suomen nettomaksuasemaan saantomme ylittäessä selvästi maksuosuutemme.

Suomen tavoitteeksi asetetaan lisäksi EU:n yhteisen maatalouspolitiikan toimeenpanon ja sääntelyn huomattava yksinkertaistaminen. Tähän kuuluvat mm. täydentävien ehtojen sisällön ja prosessin kehittäminen, tukioikeuksista luopumisen arviointi, valvonta- ja seuraamusjärjestelmien yhtenäistäminen ja riskikartoituksen perusteella paikan päällä tehtävien valvontojen kohtuullistaminen. Näiden tavoitteiden saavuttaminen luonnollisesti helpottaisi maatalousyrittäjien arkea vähentäen hallinnollista taakkaa.

Komissio alkuvuodesta 2018 esittämiä toimia elintarvikeketjun toiminnan parantamiseksi Suomi pitää myös tärkeinä. Maatalousyrittäjien neuvotteluvoiman vahvistamista ja epäterveisiin kauppatapoihin puuttumista pidetään tärkeinä, jotta elintarvikeketjussa toteutuisi nykyistä ”oikeudenmukaisempi tulonjako”. Alkutuotannon neuvotteluaseman parantaminen taas edellyttää tuottajien keskinäisen kaupallisen yhteistyön nykyistä laajempaa sallimista: tuottajat voisivat yhdessä sopia tuotteiden myyntihinnoista tai myytävistä määristä. EU-lainsäädäntöhän sallii toki jo nykyisin tuottajien yhteistyön ja tarjonnan keskittämisen tiettyihin markkinaosuusrajoihin saakka. Lisäksi Suomi kannattaa ruoan alkuperätiedon selkeyden ja saatavuuden parantamista, koska kuluttajat pitävät elintarvikkeiden alkuperätietoja tärkeinä.

Komissio antaa vuoden 2018 aikana asetusehdotuksen myös EU:n meri- ja kalatalousrahaston vuonna 2021 alkavasta ohjelmakaudesta. Suomen keskeisimpinä tavoitteina ovat rahaston hallinnointijärjestelmän yksinkertaistaminen, tuen saajaan kohdistuvan byrokratian vähentäminen ja paremmat mahdollisuudet tukea alan kilpailukyvyn parantumista. Suomelle tärkeää ovat myös kansallisten erityispiirteiden huomioon ottaminen, kalavarojen tilan parantaminen sekä kansallisen meripolitiikan, EU-tiedonkeruun ja kalastuksen valvonnan rahoituksen jatkumisen turvaaminen. Nykyistä hallinnointijärjestelmää pidetään hyvin monimutkaisena komission ohjauksen ulottuessa hyvin pieniinkin yksityiskohtiin.